

Argymhellion y Pwyllgor Cyllid ar y Gyllideb Ddrafft

Argymhelliad 1. Mae'r Pwyllgor yn argymell, pan fydd Llywodraeth Cymru yn gofyn am ohirio cyhoeddi cyllideb Llywodraeth Cymru ac yn cynnig cyfnod cryno o waith craffu, y dylai'r Gweinidog fynd i gyfarfod y Pwyllgor Cyllid i drafod blaenoriaethau'r gyllideb a'r cyd-destun economaidd y caiff y gyllideb ei llunio ynddo.

Derbyn

Byddai'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol yn falch o barhau â'r arfer o gwrdd â'r Pwyllgor Cyllid cyn cyhoeddi Cyllidebau Ddrafft yn y dyfodol, i drafod blaenoriaethau'r gyllideb a'r cyd-destun economaidd. Yn ogystal, byddai'r Gweinidog yn fodlon i'w swyddogion, gan gynnwys y Prif Economegydd, ddarparu sesiynau briffio technegol i'r Pwyllgor, fel sydd wedi'i wneud yn ddiweddar, ar faterion gan gynnwys y cyd-destun economaidd, gwella'r gyllideb, cyllidebu ar sail rhyw a chyllidebu gwyrdd. Gellid ystyried trefniadau o'r fath fel rhan o drafodaethau ynglŷn â'r diweddariad arfaethedig i Brotocol Busnes y Gyllideb.

Argymhelliad 2. Mae'r Pwyllgor yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn darparu asesiad llawn o'r effaith a gaiff chwyddiant ar ei sefyllfa gyllido ar gyfer 2023-24 a'r newidiadau i'r canlyniadau y disgwylir eu cyflawni o fewn y cyfnod hwnnw.

Derbyn

Mae'r rhagolygon diweddaraf o chwyddiant yn dangos bod Banc Lloegr yn disgwyl i chwyddiant ostwng yn ystod gweddill y flwyddyn. Ar ei ragolygon canolog, rhagamcenir y bydd chwyddiant Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) yn gostwng i ychydig o dan bedwar y cant erbyn diwedd 2023, gan adlewyrchu'r dirywiad cyflym mewn pwysau prisiau byd-eang a'r gostyngiad yng nghyfraniad prisiau ynni at chwyddiant. Serch hynny, mae ystod eang o ansicrwydd yn gysylltiedig â rhagolygon Banc Lloegr ac, yn ôl y Banc, gallai'r gyfradd chwyddiant ar ddiwedd y flwyddyn fod unrhyw le mewn ystod o agos at sero i dros chwech y cant. Mae effaith chwyddiant ar sefyllfa gyllido Llywodraeth Cymru yn dibynnu nid yn unig ar lefel chwyddiant ond hefyd ar ei gyfansoddiad, gyda chostau cyflogau a chostau mewnbynau amrywiol yn codi ar gyfraddau sydd yn aml yn wahanol i'r prif CPI. Er enghraifft, dros y blynyddoedd diwethaf, mae chwyddiant prisiau adeiladu wedi bod yn uwch na chwyddiant CPI. Nid oes rhagolygon swyddogol amserol o sut y bydd chwyddiant yn effeithio ar y costau sy'n wynebu Llywodraeth Cymru, ond nid oes rheswm dros gredu y bydd lefel yr ansicrwydd yn is na'r ansicrwydd sy'n berthnasol i chwyddiant CPI. Am y rhesymau hyn, er y bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud ei gorau i asesu effaith chwyddiant ar ei sefyllfa gyllido a'i hallbynau disgwyliedig ar gyfer 2023-24, mae'n anochel na fydd asesiad o'r fath yn hollol fanwl gywir ac y bydd yn cael ei adolygu wrth i'r flwyddyn fynd rhagddi.

Mae Atodiad A i Nodyn Esboniadol y Gyllideb Derfynol a gyhoeddwyd ar 28 Chwefror yn rhoi diweddariad ar chwyddiant a'r sefyllfa economaidd.

Argymhelliad 3. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gweinidog yn parhau i bwysu ar Lywodraeth y DU, drwy'r Pwyllgor Sefydlog Rhyngweinidogol ar Gyllid a sianeli eraill, i sefydlu dulliau rhynglywodraethol cadarn sy'n ymwneud â materion cyllidol i sicrhau y gall uwchgyfeirio anghytundebau yn effeithiol a datrys anghydfodau ariannu.

Derbyn

Fel rhan o'r adolygiad ar y cyd o Gysylltiadau Rhynglywodraethol, cytunodd Llywodraeth Cymru i ddefnyddio'r pecyn o ddiwygiadau y cytunwyd arno yn sail ar gyfer cynnal cysylltiadau rhynglywodraethol.

Mae'r adolygiad o Gysylltiadau Rhynglywodraethol yn cynnig strwythurau a phrosesau i alluogi ymgysylltu ystyrion, a dull sy'n cadarnhau hawl pob Llywodraeth i atgyfeirio ac uwchgyfeirio anghydfod. O dan y trefniadau ar gyfer datrys anghydfodau bydd yna ysgrifenyddiaeth annibynnol a bydd cyfarfodydd yn cael eu cadeirio'n annibynnol. Yn ogystal, ceir rhagdybiaeth o fewnbwn annibynnol, drwy naill ai cyngor neu gyfryngu a mwy o dryloywder i hwyluso gwaith craffu deddfwrfeydd ac ymgysylltu â rhanddeiliaid.

Ein gobaith yw y gallwn weithio gyda Llywodraeth y DU yn bragmataidd drwy drefniadau newydd yr adolygiad o gysylltiadau rhynglywodraethol cyn bod angen defnyddio'r broses datrys anghydfod ffurfiol.

Argymhelliad 4. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu rhagor o wybodaeth am ddulliau annibynnol i ddatrys anghydfodau cyllid rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU a rhoi diweddariad ar y defnydd ohonynt.

Derbyn

[Gweler hefyd yr ymateb i Argymhelliad 3]

Mae Atodiad C (Cylch Gorchwyl) ar gyfer y Pwyllgor Sefydlog Rhyngweinidogol ar Gyllid (F:ISC) yn nodi'r broses ar gyfer codi anghydfodau ariannol ym mharagraffau 12 i 26. Mae'r paragraffau hyn yn amlinellu na chaiff unrhyw aelod o'r F:ISC wrthod penderfyniad aelod arall i godi anghydfod. Maent hefyd yn sefydlu y bydd F:ISC mewn sefyllfa o anghydfod yn cael ei gadeirio gan gadeirydd annibynnol, y mae rhaid i bob parti yn yr anghydfod gytuno arno.

Mae cynnwys annibyniaeth yn y broses anghydfodau yn rhywbeth y llwyddodd y Llywodraethau datganoledig i'w negodi, ynghyd â gosod amserlen ar gyfer rheoli anghydfodau i sicrhau eu bod yn cael eu datrys yn amserol. Serch hynny, y dewis olaf yw codi anghydfod, ac mae'r Cylch Gorchwyl yn nodi y dylem geisio cynnal cysylltiadau cadarnhaol ac adeiladol, yn seiliedig ar barch ar y cyd.

Nid yw trefniant datrys anghydfodau'r [Adolygiad o Gysylltiadau Rhynglywodraethol](#) (Saesneg yn unig) wedi'u profi eto gan Lywodraeth Cymru.

Argymhelliad 5. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gwneud gwaith manwl i fodelu effaith amrywio cyfraddau treth incwm Cymru ym mhob band ar ymddygiad a hynny er mwyn sicrhau bod y broses

benderfynu ynghylch pennu cyfraddau treth yn cael ei hategu gan dystiolaeth gadarn.

Derbyn

Mae'r canllaw cyflym ar dreth incwm a gyhoeddwyd gyda'r Gyllideb Ddrafft yn ystyried effaith newidiadau i dreth ar ymddygiad. Mae'n defnyddio amcangyfrifon sefydledig CThEF ar gyfer elfennau penodol ond hefyd yn cynnwys amcangyfrifon ychwanegol ar gyfer effaith bosibl amrywio cyfraddau treth incwm ar fudo o fewn y DU. Mae'r amcangyfrifon hynny'n seiliedig ar astudiaeth academiaidd o'r Swistir, a ystyriwyd i fod y mesur procsi mwyaf priodol a oedd ar gael ar gyfer y sefyllfa yng Nghymru.

Mae'r newidiadau diweddar i gyfraddau a throthwyon treth incwm yn yr Alban yn darparu'r enghraifft gyntaf o amrywio polisi treth incwm o fewn y DU. Mae CThEF wedi defnyddio'r newidiadau hynny i lunio amcangyfrifon o effeithiau ar ymddygiad sydd wedi'u cyhoeddi ac a gafodd eu cyflwyno yng Nghynhadledd Dreth Llywodraeth Cymru y llynedd. Nid oedd yr amcangyfrifon hynny'n ymdrin ag ymatebion mudo i newidiadau treth a fyddai, yn amlwg, o ddiddordeb yma yng Nghymru.

Mae CThEF yn datblygu gwaith ar set ddata hydredol a fydd, gobeithio, yn galluogi dadansoddi ychwanegol o effeithiau posibl newidiadau i'r tri band treth ar gyfer Cyfraddau Treth Incwm Cymru ar ymddygiad, gan gynnwys ymatebion mudo.

Argymhelliad 6. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gwneud gwaith sylfaenol i'r manteision a'r risgiau sy'n gysylltiedig â datganoli pwerau i addasu cyfraddau bandiau a throthwyon treth incwm Cymru a'i bod yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar y cynnydd hwnnw cyn dadl flynyddol y Pwyllgor ar flaenoriaethau cyllidebol yn y Cyfarfod Llawn ym mis Gorffennaf.

Derbyn mewn Egwyddor

Byddai datganoli pwerau i amrywio trothwyon treth incwm yn darparu offer polisi ychwanegol defnyddiol ond byddai'n anodd ei wneud heb ddatganoli'n llawn bob treth incwm ar incwm nad yw'n deillio o gynilion ac incwm di-ddifidend. Byddai hyn yn newid sylweddol yng nghyfrifoldebau trethi datganoledig Llywodraeth Cymru a byddai'n golygu bod yn llawer mwy agored i risg twf cymharol yn y sylfaen drethu rhwng Cymru a rhannau eraill o'r DU. Byddai hyn yn peri pryder penodol mewn perthynas â chyfraddau uwch ac ychwanegol lle nad yw Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd ond yn agored i 10c ym mhob band. Mae twf mewn refeniw o'r ddau fand hyn yn tueddu i fod yn fwy anwadal o flwyddyn i flwyddyn na refeniw'r gyfradd sylfaenol, ac i amrywio'n fwy rhwng gwahanol rannau o'r DU. Bydd hyn yn effeithio ar effaith net datganoli treth incwm ar gyllidebau o flwyddyn i flwyddyn drwy ddull addasu'r grant bloc. Mae treth incwm ar incwm nad yw'n deillio o gynilion ac incwm di-ddifidend wedi'i datganoli'n llawn i Lywodraeth yr Alban. Mae Comisiwn Cyllidol yr Alban yn disgwyl effaith net werth oddeutu -£100 miliwn ar gyllideb Llywodraeth yr Alban eleni, er gwaethaf ymdrech dreth ychwanegol gan drethdalwyr yr Alban werth oddeutu £850 miliwn o newidiadau i gyfraddau a throthwyon.

Er y byddwn yn parhau i geisio deall yn well y manteision a'r risgiau sy'n gysylltiedig â datganoli pwerau i addasu cyfraddau bandiau a throthwyon treth incwm Cymru, mae angen rhoi'r ystyriaethau hyn yng nghyd-destun yr ystyriaethau cyllidol ehangach a'n blaenoriaethau polisi treth ehangach.

Argymhelliad 7. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal asesiad o'r manteision a'r risgiau sy'n gysylltiedig â datganoli pwerau i weinyddu budd-daliadau yng Nghymru ac yn rhoi diweddariadau cyfnodol ar gynnydd i'r Pwyllgor.

Derbyn

Mae gan bwerau i weinyddu lles y potensial i gynnig mwy o ysgogiadau i drechu tlodi yng Nghymru. Fel rhan o'r Cytundeb Cydweithio, mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Phlaid Cymru i gefnogi datganoli'r gwaith o weinyddu lles ac ystyried pa seilwaith sydd ei angen er mwyn paratoi ar gyfer hynny. Rydym yn cytuno y byddai angen trosglwyddo cymorth ariannol priodol i gyd-fynd â throsglwyddo pwerau o'r fath.

Rydym yn gwybod bod yna anawsterau wrth ddiffinio sut y mae'r egwyddorion craidd ar gyfer gweinyddu budd-dal nawdd cymdeithasol yn wahanol i egwyddorion craidd ar gyfer polisi budd-dal. Mae hefyd angen ystyried yn ofalus y setliad ariannol pe bai pwerau gweinyddu lles yn cael eu datganoli. Bydd y ddau fater hyn yn gofyn am negodi cymhleth â Llywodraeth y DU i'w datrys. Bydd y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol yn cynnig diweddariadau rheolaidd ar gynnydd.

Argymhelliad 8. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi cyfrifiadau manwl yn ymwneud â'r addasiad i'r grant bloc ochr yn ochr â'r Gyllideb Ddrafft, naill ai fel rhan o naratif y gyllideb neu trwy eu cynnwys yng nghyhoeddiad Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol, sef Rhagolwg Trethi Cymreig, i ddangos sut y mae pob treth ddatganoledig yn effeithio ar y grant bloc a sefyllfa ariannu gyffredinol Llywodraeth Cymru.

Derbyn

Mae naratif y Gyllideb Ddrafft yn cynnwys manylion sylweddol am yr addasiadau i'r grant bloc ar gyfer y tair treth ddatganoledig. Serch hynny, mae cynnwys yn y rhifydddeg gyllidebol symiau cysoni alldro a rhagolygol ar gyfer cyfraddau treth incwm Cymru a'r addasiad grant bloc cysylltiedig wedi gwneud y darlun yn fwy cymhleth nag yr oedd o'r blaen. O ystyried y datblygiadau hyn, cytunir y byddai cyflwyniad manylach o'r elfennau amrywiol yn fuddiol.

Mae gweithredu dulliau addasu'r grant bloc yn fater rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y Deyrnas Unedig. Mae'n debygol felly y bydd y cyflwyniad manylach yn ffurfio rhan o ddogfennaeth Llywodraeth Cymru sy'n cefnogi'r Gyllideb Ddrafft, yn hytrach na rhan o Ragolwg Trethi Cymreig y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol. Bydd cyflwyniad newydd yn cael ei ddarparu gyda'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2024-25.

Argymhelliad 9. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gweinidog yn rhoi rhagor o fanylion, mewn ymateb i'r adroddiad hwn ac ochr yn ochr â chyllidebau atodol, ar sut y bydd cyllidebau cyfyngedig a phwysau chwyddiant yn effeithio ar ei rhaglen gyfalaf, gan gynnwys:

- **pa brosiectau fydd yn cael eu blaenoriaethu dros y flwyddyn ariannol sydd i ddod a pha rai fydd ar eu colled; a**
- **beth fydd effaith pwysau o'r fath ar gyflawni blaenoriaethau Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru.**

Derbyn mewn Egwyddor

Gwnaethom gynnal gwaith sylweddol yn ystod Adolygiad o Wariant 2021 o ran cynnal adolygiad sylfaen sero o'r cyllidebau cyfalaf ar draws portffolios Llywodraeth Cymru, i gysoni ein blaenoriaethau â'n Strategaeth Buddsoddi yn Seilwaith Cymru a'n hymrwymiaid yn y Rhaglen Lywodraethu. O ganlyniad, cyhoeddwyd ein Cynllun Cyllid Seilwaith cyntaf gyda Chyllideb Ddrafft 2022-23. Cynllun gweithredu 3 blynedd yw'r Cynllun Cyllid Seilwaith sy'n amlinellu dros £8 biliwn o gyllid cyfalaf ar gyfer y blynyddoedd ariannol 2022-23 i 2024-25 ar gyfer buddsoddiadau mewn seilwaith a ddangosodd y byddent yn cyflawni'r canlyniadau yn y Strategaeth Buddsoddi yn Seilwaith Cymru a'r Rhaglen Lywodraethu yn y ffordd fwyaf effeithiol.

Mae'r Strategaeth Buddsoddi yn Seilwaith Cymru a'r Cynllun Cyllid Seilwaith yn ddogfennau mwy tymor hir na chyfnod y Gyllideb, gyda'r ddau'n adlewyrchu'r gwaith mwy tymor hir o gynllunio a chyflawni buddsoddiadau mewn seilwaith. Datblygwyd dull Cynlluniau Cyllid Seilwaith 3 blynedd i fod yn ystwyth ac addasu i'r amgylchiadau sy'n ein hwynebu. Bydd lefelau chwyddiant yn anochel yn golygu y bydd angen i Weinidogion portffolio reoli eu dyraniadau o'r gyllideb drwy ymateb i bwysau gan gyflymu ac arafu prosiectau a rhaglenni yn ôl argaeledd cyllidebol; a rhaid hefyd asesu beth sy'n bosibl ei gyflawni o fewn eu dyraniadau.

Argymhelliad 10. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am ddyraniadau cyfalaf trafodiadau ariannol cyn i'r Gyllideb Derfynol gael ei gosod ac yn egluro pam nad oedd modd cynnwys y dyraniadau hyn yn y Gyllideb Ddrafft am yr ail flwyddyn yn olynol.

Derbyn

Darparodd dogfennaeth y Gyllideb Derfynol ar 28 Chwefror 2023 fanylion dyraniadau cyfalaf trafodiadau ariannol a wnaed fel rhan o Gyllideb Flynyddol 2023-24. Roedd hyn yn cynnwys dyraniadau ychwanegol a wnaed fel rhan o'r Gyllideb Derfynol. Roedd y rhain yn adeiladu ar dros £1.8 biliwn o ddyraniadau cyfalaf trafodiadau ariannol a gyhoeddwyd yn y setliad amlflwyddyn a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2021.

Gwnaethom ddarparu manylion y dyraniadau newydd hyn i'r Pwyllgor Cyllid mewn gohebiaeth ar 27 Chwefror, cyn cyhoeddi'r Gyllideb Derfynol.

Argymhelliad 11. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn galw ar Lywodraeth y DU i gynyddu'r terfynau cyffredinol a'r terfynau blynyddol o ran benthyca a chronfeydd wrth gefn, yn unol â chwyddiant o leiaf, ac y dylid

adolygu'r terfynau hyn yn rheolaidd er mwyn peidio â lleihau eu gwerth mewn termau real dros amser.

Derbyn

Mae'r ysgogiadau cyllidol sydd ar gael ar hyn o bryd i Lywodraeth Cymru yn cyfyngu ar ein gallu i ymateb yn gyflym i anghenion sy'n dod i'r amlwg, gan ein gadael yn ddibynnol ar benderfyniadau a wneir gan Lywodraeth y DU ac yn agored i effaith amseru'r penderfyniadau hynny. Mae'r Sefydliad Astudiaethau Cyllid o'r blaen wedi amlygu'r achos dros bwerau wrth gefn cryfach yng Nghymru ac i derfynau tynnu i lawr gael eu cynyddu, os nad eu diddymu. Barn y Sefydliad Astudiaethau Cyllid yw y dylai'r terfynau presennol ar y cyfanswm y gellir ei ddal wrth gefn o leiaf fod wedi'i fynegeo ryw ffordd i wneud cyfrif am dwf mewn gwariant datganoledig a referniw trethi.

Yn ei Adroddiad Interim, nododd y Comisiwn Annibynnol ar Ddyfodol Cyfansoddiadol Cymru fod y broblem ariannol ymarferol fwyaf uniongyrchol yn deillio o'r cyfyngiadau a roddir ar waith gan Drysorlys EF ar y ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn rheoli ei chyllideb. Nododd fod gallu Llywodraeth Cymru i gael benthyg at ddibenion buddsoddiad cyfalaf, ac i drosglwyddo gwariant cyfalaf rhwng blynyddoedd ariannol, wedi'i gyfyngu gan derfynau a osodwyd yn 2016-17; rhaid i unrhyw geisiadau am hyblygrwydd gael eu cyflwyno i Drysorlys EF fesul achos, sy'n cymryd amser ac yn dreth ar adnoddau. Dywedodd hefyd ei bod yn anodd gweld pam mae angen y terfynau hyn, wrth ystyried bod Llywodraeth Cymru yn atebol i Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Senedd Cymru am ei stiwardiaeth o wariant cyhoeddus.

Ers tro, mae Gweinidogion Llywodraeth Cymru wedi bod yn gwneud sylwadau i Lywodraeth y DU dros hyblygrwydd cyllidol ychwanegol yma yng Nghymru. Gwnaeth Prif Weinidog Cymru sôn yn benodol am uwchraddio'r terfynau yn y fframwaith cyllidol yng nghyfarfod Cyngor y Prif Weinidog a Phenaethiaid y Llywodraethau Datganoledig hydref y llynedd. Rydym yn parhau i bwysu ar Lywodraeth y DU am hyblygrwydd cyllidol ychwanegol, drwy'r sianeli priodol, gan gynnwys y Pwyllgor Sefydlog Rhyngweinidogol ar Gyllid (F:ISC), a thrwy gyfarfodydd dwyochrog â Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys.

Argymhelliad 12. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn monitro lefelau cronfeydd wrth gefn awdurdodau lleol i sicrhau eu bod yn deg, yn cael eu defnyddio'n briodol ac ar lefelau digonol i ymdrin â'r pwysau a wynebir.

Derbyn mewn Egwyddor

Er bod penderfyniadau ynghylch gosod lefelau cronfeydd wrth gefn, a defnyddio cronfeydd wrth gefn, yn fater i aelodau etholedig o awdurdodau lleol, mae Llywodraeth Cymru yn casglu ac yn cyhoeddi data ar gronfeydd wrth gefn awdurdodau lleol yn flynyddol. Bydd lefelau cronfeydd wrth gefn mewn awdurdod yn adlewyrchu cynlluniau mwy tymor hir yn ogystal â rheoli pwysau mwy tymor byr. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn gosod y fframwaith statudol ar gyfer cyfrifyddu llywodraeth leol sy'n cynnwys trin cronfeydd wrth gefn. Caiff sefyllfa ariannol gyffredinol llywodraeth leol ei hystyried fel rhan o gyllideb flynyddol Cymru. Mae ein

His-grŵp Cyllid sefydlog gyda llywodraeth leol yn darparu fforwm parhaus i drafod cyllid llywodraeth leol gan gynnwys cronfeydd wrth gefn.

Argymhelliad 13. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gwneud newidiadau i'r ffordd y mae'n cyflwyno gwybodaeth mewn dogfennaeth a gyhoeddir ochr yn ochr â'r Gyllideb Ddrafft fel ei bod yn darparu:

- **asesiad o effaith penderfyniadau gwariant ar draws portffolios, gan gynnwys effaith ymarferion ailflaenoriaethu ac eglurder ar effaith penderfyniadau mewn portffolios mewn termau real;**
- **asesiad o sut y mae penderfyniadau gwario Llywodraeth Cymru yn cefnogi mesurau ataliol (neu nad ydynt yn gwneud hynny).**

Derbyn mewn Egwyddor

Er ein bod wedi ymrwymo i wella sut rydym yn gwneud ein penderfyniadau gwariant ac yn amlinellu eu heffeithiau, rhaid i ddull o'r fath fod yn gymesur.

Rydym eisoes yn cyhoeddi cyfres o ddogfennau fel rhan o'r Gyllideb Ddrafft, sy'n cynnwys ymatebion Gweinidogion unigol i'w priod bwyllgorau craffu yn y Senedd, ac sy'n rhoi cyfrif manylach ar sut y mae penderfyniadau'r Gyllideb Ddrafft wedi effeithio ar grwpiau gwahanol neu wedi ystyried materion megis atal. Mae'r Asesiad Effaith Integredig Strategol yn parhau i amlinellu'r dystiolaeth gyd-destunol sydd wedi cefnogi ein penderfyniadau gwariant.

Rydym yn agored i ystyried newidiadau pellach y gellid eu gwneud fel rhan o waith y Cynllun Gwella'r Gyllideb.

Argymhelliad 14. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod lefel y wybodaeth a ddarperir yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25 yn gyfwerth â'r wybodaeth a roddir yng Nghyllideb Ddrafft 2022-23.

Gwrthod

Er ein bod wedi ymrwymo o hyd i wella'r cyflwyniad o wybodaeth a geir o fewn dogfennaeth y gyllideb, fel yr eglurwyd yn ystod y ddatl ar y Gyllideb Ddrafft yn y Cyfarfod Llawn ar 7 Chwefror, mae yna wahaniaeth rhwng Adolygiad o Wariant a chyllideb flynyddol. Amlinellodd Cyllideb Ddrafft 2022-23 Gyllideb amlflwyddyn hyd at 2025, ochr yn ochr ag adolygiad sylfaen sero o ddyraniadau cyfalaf.

Cyllideb flwyddyn oedd Cyllideb Ddrafft 2023-24, a oedd yn adeiladu ar y cyhoeddiadau a wnaed fel rhan o'r gyllideb amlflwyddyn a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2021. Ein nod oedd cyhoeddi lefel o wybodaeth sy'n gymesur â'r gyllideb flynyddol a gynhaliwyd. Yn sgil hyn, ni wnaeth dogfennaeth cyllideb 2023-24 ailddatgan yr holl wybodaeth a oedd eisoes wedi ei chyhoeddi ac yr oedd y Senedd eisoes wedi craffu a chynnal dadl arni. Roedd dogfennaeth y gyllideb ar gyfer y flwyddyn unigol 2023-24 yn canolbwyntio ar y newidiadau pwysig a weithredwyd ar gyfer y rownd gyllidebol hon, gan gadarnhau newidiadau i setliad y Gyllideb a wnaed fel rhan o Ddatganiad Hydref Llywodraeth y DU. Er hynny, arweiniodd hyn at gyhoeddi cyfres helaeth o ddogfennau, gan adeiladu ar y rhai a luniwyd ar gyfer Adolygiad o Wariant amlflwyddyn 2022.

Rydym yn parhau i ddiwygio'r dull hwn ac rydym yn ddiweddar wedi llunio taflen ac animeiddiad i blant ynglŷn â'r gyllideb yn nodi o ble mae ein harian yn dod ac ar beth mae'r rhan fwyaf ohono'n cael ei wario. Datblygwyd rhai o'r cynhyrchion hyn ar y cyd â'n partneriaid a rhanddeiliaid, gan gynnwys plant; ac roeddent hefyd yn ymdrech i gynnwys adborth gan gydweithwyr yn y Senedd dros y blynyddoedd, gan gynnwys y Pwyllgor Cyllid.

Felly, dylid ystyried y ddau becyn cyllidebol hyn – y gyllideb amlflwyddyn a'r gyllideb flwyddyn – gyda'i gilydd. Er nad ydym yn cynnig y dylai Cyllideb Ddrafft 2024-25 gynnwys lefel gyfwerth o wybodaeth â Chyllideb 2022-23, rydym yn fodlon archwilio pa welliannau pellach y gellid eu gwneud i'r cyflwyniad o wybodaeth yn y cyd-destun hwn.

Argymhelliad 15. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn defnyddio ei chynlluniau peilot cyllidebu ar sail rhyw i lywio a datblygu arfarniad polisi rhyw cynhwysfawr o holl benderfyniadau cyllidebol Llywodraeth Cymru.

Derbyn mewn Egwyddor

Mae ein gwaith ar gyllidebu ar sail rhyw, gan gynnwys y cynlluniau peilot, yn cynrychioli newid systemig a diwylliannol. Rydym yn dysgu gan arweinwyr byd, fel Llywodraeth Gwlad yr Iâ, a ddywedodd wrthym ei bod wedi cymryd o leiaf 7 mlynedd i wreiddio'r newidiadau o gynlluniau peilot i'w gweithredu. Mae trafod ag arweinwyr byd eraill fel Canada hefyd wedi dangos bod angen i unrhyw ddull fod yn gymesur ac yn berthnasol i'r effaith y mae'n ceisio ei chyflawni.

Rydym yn parhau i ddysgu o'n tri chynllun peilot presennol ar gyfer cyllidebu ar sail, gan gydweithio ar draws y meysydd i rannu'r dysgu parhaus a llywio sut y gellir gwreiddio ac ehangu'r gwaith hwn ymhellach. Fel rhan o'u cynllun gwaith 2023, bydd ein Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb yn archwilio sut y gall offeryn fel cyllidebu ar sail rhyw ein cynorthwyo i gryfhau ein prosesau o ran y gyllideb a threthi. Byddwn yn rhoi diweddariad ar y gwaith hwn yn y Cynllun Gwella'r Gyllideb a gyhoeddir gyda Chyllideb Ddrafft 2024-25.

Argymhelliad 16. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi manylion am flaenraglen waith y Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb, gan gynnwys yr allbynnau diriaethol y bydd ei waith yn eu cyflawni ar gyfer Cyllideb Ddrafft 2024-25.

Derbyn

Rydym yn parhau i gydweithio â'r Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb i archwilio sut y gall y Grŵp ymgysylltu â'n prosesau o ran y gyllideb a threthi, ac ysgogi gwelliannau iddynt, gan hefyd helpu i weithredu'r Cynllun Gwella'r Gyllideb. Nodir cynnydd a dylanwad y Grŵp yn y Cynllun Gwella'r Gyllideb. Bydd manylion cynllun gwaith 2023 yn cael ei gyhoeddi ar dudalen we'r Grŵp yn fuan.

Argymhelliad 17. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu symleiddio cynlluniau cymorth ariannol, o dan Siarter Fudd daliadau Cymru arfaethedig, ac yn defnyddio dull carlam i ddatblygu proses ymgeisio unedig ar gyfer grantiau datganoledig a chynlluniau cymorth ariannol.

Derbyn

Elfen ganolog o'n gwaith i symleiddio system fudd-daliadau Cymru yw datblygu Siarter Fudd-daliadau. Rydym wedi llunio Siarter ddrafft sy'n nodi ein gweledigaeth ar gyfer system fudd-daliadau deg i Gymru yn seiliedig ar hawliau. Cafodd ei chydgyhyrchu â rhanddeiliaid o Weithgor Pwyslais ar Incwm Llywodraeth Cymru. Mae gwaith yn parhau gydag awdurdodau lleol ar y cynlluniau gweithredu ar gyfer y Siarter yr ydym yn anelu at ei chyhoeddi erbyn diwedd y flwyddyn galendr hon.

Mae Llywodraeth Cymru a'n partneriaid wedi ymrwymo i weithio tuag at system fudd-daliadau i Gymru sydd ag un pwynt cyswllt fel mai unwaith yn unig y mae'n rhaid i unigolyn adrodd ei hanes. Byddwn yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol i wella eu systemau prosesu, sicrhau mwy o gysondeb ac archwilio'r posibilrwydd ar gyfer pasbortio awtomatig pan fo modd.

Mae ein gwaith hyd yma wedi datgelu nifer o rwystrau ymarferol, gan gynnwys rhannu data ac anghysondeb mewn systemau TG. Bydd angen datrys y rhain cyn y gallwn gyflwyno proses ymgeisio unedig ar gyfer grantiau a chynlluniau cymorth ariannol datganoledig. Rydym yn gweithio gyda rhanddeiliaid allweddol fel Sefydliad Bevan a Policy in Practice i nodi datrysiadau.

Argymhelliad 18. Yng ngoleuni'r cynnydd mewn costau byw, mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad o'r cynlluniau cymorth ariannol presennol i sicrhau bod y trothwyon cymhwystra yn addas i'r diben ac nad ydynt yn eithrio pobl agored i niwed sydd ar ymylon cynlluniau cymorth.

Derbyn

Mae'r argyfwng costau byw wedi amlygu bod yna lawer o bobl ag incwm uwch na'r trothwy ar gyfer hawlio budd-dal sy'n dibynnu ar brawf modd sy'n ei chael yn anodd fforddio costau byw sylfaenol. Fel rhan o'r gwaith i symleiddio system fudd-daliadau Cymru, rydym yn edrych ar gynlluniau unigol i sicrhau bod meini prawf cymhwystra yn syml, wedi'u diffinio'n glir, a bod yr angen i wneud penderfyniadau yn ôl disgrisiwn yn cael ei ddileu.

Mae gweithgor wedi'i sefydlu i adolygu'r meini prawf cymhwystra ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim mewn ysgolion uwchradd. Yn ein rhaglen waith ar gyfer 'Treth Cyngor Decach', rydym yn ystyried sut i wella Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor sy'n rhoi cymorth i aelwydydd incwm isel. Byddwn hefyd yn ymchwilio i ddichonoldeb estyn meini prawf cymhwystra holl gynlluniau Llywodraeth Cymru sydd wedi'u clustnodi i bobl sy'n derbyn budd-dal sy'n dibynnu ar brawf modd.

Mae'r Prif Weinidog wedi sefydlu Grŵp Arbenigol ar Gostau Byw, sy'n cynnwys ystod o sefydliadau sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda phobl sy'n ei chael yn anodd ymdopi â chostau byw. Bydd y Grŵp yn gwneud argymhellion i Lywodraeth Cymru ac eraill ynglŷn â sut mae'n credu y dylem barhau i liniaru effeithiau'r argyfwng costau byw, a mynd i'r afael â nhw. Mae'r Grŵp yn annibynnol, felly ei argymhellion ei hun fydd pob argymhelliad, ond gallai wneud awgrymiadau yn ymwneud â chymorth ariannol.

Argymhelliad 19. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cymryd camau brys i fynd i'r afael â'r effaith anghyfartal ar rywedd yn sgil costau byw cynyddol, ac yn enwedig, yn cynnal adolygiad o'r model gofal plant am ddim presennol i asesu ei effeithlonrwydd ac yn annog ei ehangu ymhellach.

Derbyn mewn Egwyddor

Rydym yn ymwybodol iawn o effeithiau'r argyfwng costau byw ar deuluoedd ledled Cymru ac yn enwedig yr effaith ar fenywod, sy'n aml yn ysgwyddo cyfrifoldebau gofalu ehangach a chyfrifoldebau eraill o fewn y teulu a'r cartref. Rydym wedi mynd ati i geisio lleddfu'r effeithiau ar y rhai sydd fwyaf mewn angen o fewn cyfyngiadau'r setliad ariannol presennol a byddwn yn parhau i fynnu bod Llywodraeth y DU yn gwneud mwy drwy ei datganiadau cyllideb a'i dyraniadau cyllido. Rydym wedi ehangu ein Cynnig Gofal Plant ar gyfer plant 3-4 mlwydd oed i gefnogi teuluoedd lle mae rhieni mewn addysg a hyfforddiant, ac rydym wedi ymrwmo i ehangu darpariaeth y blynyddoedd cynnar i bob plentyn dwy oed drwy gynyddu nifer y plant sy'n elwa o'n rhaglen Dechrau'n Deg a'r gofal plant o ansawdd uchel y mae'n ei ddarparu. Er ein bod yn monitro effeithiolrwydd y ddwy raglen, nid oes bwriad ar hyn o bryd i gynnal adolygiad ehangach o'n cymorth ar gyfer gofal plant wedi'i gyllido, ac rydym yn parhau i ganolbwyntio ar ehangu'r ddarpariaeth bresennol. Mae ystadegau ar y cynnydd o ran Dechrau'n Deg ar gael yn flynyddol, ac mae adroddiadau gwerthuso blynyddol ar gyfer y Cynnig Gofal Plant yn cael eu cyhoeddi ers 2018. Byddwn yn parhau i gefnogi plant a theuluoedd, yn enwedig y rhai mewn angen, a byddwn yn chwilio am gyfleoedd i fynd ymhellach gyda'r ymrwymadau hyn pan fydd adnoddau yn ein galluogi i wneud hynny.

Argymhelliad 20. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:

- yn adolygu trothwy cymhwysedd y Lwfans Cynhaliaeth Addysg; ac
- yn ystyried cynyddu gwerth y Lwfans Cynhaliaeth Addysg.

Derbyn

Yn unol ag argymhellion adroddiad y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar y Gyllideb Ddrafft, mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn argymhelliad i gomisiynu adolygiad annibynnol o'r Lwfans Cynhaliaeth Addysg. Bydd canfyddiadau'r adolygiad yn llywio unrhyw newidiadau i Gynllun y Lwfans Cynhaliaeth Addysg.

Argymhelliad 21. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu datblygu rhaglen Cartrefi Clyd newydd i wella effeithlonrwydd ynni cartrefi ac i atal pobl sy'n agored i niwed rhag disgyn i dlodi tanwydd.

Derbyn

Rydym wedi ymrwymo o hyd i'r Rhaglen Cartrefi Clyd. Mae cyllid cyfalaf ar gyfer effeithlonrwydd ynni drwy'r Rhaglen Cartrefi Clyd wedi'i gynyddu £3 miliwn, i £30 miliwn yn 2022/2023 ac mae disgwyl iddo gynyddu i £35 miliwn ar gyfer y ddwy flwyddyn ariannol nesaf.

Rhaid i unrhyw ymyrraeth yn y dyfodol i gefnogi'r rhai mewn tlodi tanwydd ystyried ymhellach yr angen i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd drwy ddatgarboneiddio'r sector tai, a gwnaeth Datganiad Llafar y Gweinidog Newid Hinsawdd ar 8 Tachwedd egluro sut y byddwn yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd o ran ymateb i'r argyfwng hinsawdd ar draws pob deiliadaeth.

Wrth fwrw ymlaen â'r gwaith hwn, byddwn yn parhau i ddatblygu cynlluniau yn lle rhai presennol a gweithredu dull integredig, gan ymateb hefyd i'r argyfwng costau byw presennol. Ein bwriad o hyd yw mabwysiadu dull ffabrig yn gyntaf, y gwaethaf yn gyntaf a charbon isel, gan gyflwyno mesurau i wella effeithlonrwydd ynni yr aelwydydd incwm isel sydd leiaf thermol effeithlon yng Nghymru. Gwneir hyn mewn dwy ran:

- Bydd rhan un yn cynnwys caffael gwasanaeth seiliedig ar alw yn lle'r un presennol, er mwyn sicrhau parhad i helpu'r rhai sydd leiaf abl i dalu i ymateb i'r argyfwng costau byw. Bydd hyn hefyd yn sicrhau proses bontio gyfiawn a fforddiadwy i gartrefi carbon isel.
- Bydd rhan dau yn cynnwys datblygu dull stoc dai gyfan o ddatgarboneiddio er mwyn darparu strategaeth hirdymor ar gyfer effeithlonrwydd ynni, tlodi tanwydd a datgarboneiddio ar gyfer y sector.

Argymhelliad 22. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn esbonio sut y mae'r cyllid sy'n cael ei ddyrannu yn y Gyllideb Ddrafft yn cyd-fynd â'r chwe blaenoriaeth ar gyfer GIG Cymru a nodwyd gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, a pha feysydd y bydd yn eu dadflaenoriaethu fel rhan o'r broses hon.

Derbyn mewn Egwyddor

Ar gyfer y meysydd blaenoriaeth a nodwyd gan y Gweinidog, rydym wedi rhoi arweiniad clir ar y disgwyliadau o ran yr hyn sydd i'w gyflawni, yn fframwaith cynllunio cenedlaethol y GIG ar gyfer 2023-24. Mae buddsoddiad ychwanegol wedi'i nodi ar gyfer y mwyafrif o'r meysydd blaenoriaeth i gefnogi'r heriau yn y system:

- Rydym wedi buddsoddi mewn gwasanaethau gofal brys a gofal mewn argyfwng gyda £25 miliwn o gyllid cylchol, drwy Raglen y Chwe Nod ar gyfer Gofal Brys a Gofal mewn Argyfwng. Mae £20 miliwn o'r buddsoddiad hwn wedi'i ddyrannu'n uniongyrchol i fyrddau iechyd i gyflawni eu cynlluniau lleol ar gyfer rhaglen y chwe nod.
- I adfer gofal a gynlluniwyd, gan gynnwys diagnosteg a llwybrau canser, nodwyd buddsoddiad cylchol blynyddol o £170 miliwn gyda £15 miliwn yn ychwanegol ar gyfer trawsnewid. Mae £120 miliwn wedi'i roi i fyrddau iechyd i gyflawni eu cynlluniau lleol. Caiff y £65 miliwn sy'n weddill ei roi i gefnogi diagnosteg, trawsnewid a gweithio rhanbarthol.

- Mae gwaith yn parhau ar fynediad at ofal sylfaenol drwy'r rhaglen strategol ar gyfer gofal sylfaenol. Ar ben hynny, mae £5 miliwn yn ychwanegol wedi'i ddarparu i gynyddu nifer y gweithwyr proffesiynol perthynol i iechyd a chynyddu mynediad at ofal yn y gymuned i helpu pobl i barhau i fod yn weithgar ac yn annibynnol.
- Mae gan wasanaethau iechyd meddwl gronfeydd wedi'u targedu i gefnogi mynediad ac ailgynllunio gwasanaethau ar draws gwasanaethau oedolion a phlant. Mae cyflawni hyn yn faes blaenoriaeth. Cynyddodd y galw yn sylweddol yn ystod ac ar ôl Covid.
- Y maes blaenoriaeth arall yw gwella'r llif rhwng llwybrau iechyd a gofal cymdeithasol gan helpu i ryddhau cleifion yn amserol. Cefnogir hyn drwy gydfuddsoddi drwy'r Gronfa Integredig Rhanbarthol drwy'r byrddau partneriaeth rhanbarthol.

Mae'r buddsoddiad ychwanegol wedi cael ei flaenoriaethu ar gyfer y meysydd hyn ar ôl asesu'r risg o'u heffaith ar ofal cleifion yn sgil effaith barhaus y pandemig. Mae'r buddsoddiad wedi'i dargedu ar gyfer materion cyfredol e.e. mynd i'r afael â'r ôl-groniad o achosion ar gyfer gofal a gynlluniwyd ond hefyd trawsnewid, gweithio'n wahanol, cynyddu mynediad a gweithio ar draws y system gyfan. Mae gan bob un o'r prif flaenoriaethau gynlluniau cenedlaethol sy'n dangos yn glir yr hyn a ddisgwylir.

Argymhelliad 23. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu gwybodaeth am y canlyniadau y mae'n disgwyl i sefydliadau'r GIG a darparwyr gofal cymdeithasol eu cyflawni gyda'r cyllid ychwanegol y mae wedi'i ddyrannu ar gyfer 2023-24.

Derbyn mewn Egwyddor

O ystyried amgylchedd cynllunio cymhleth ein gwasanaethau GIG ar hyn o bryd, yn y tymor byr a'r tymor canolig, a chan gydnabod y pwysau ariannol a'r pwysau ar y system, mae fframwaith cynllunio'r GIG yn nodi nifer llai o flaenoriaethau y mae angen eu cyflawni yn y flwyddyn ariannol nesaf, sef:

- Datblygu perthynas agosach â Llywodraeth Leol i fynd i'r afael ag oedi wrth drosglwyddo gofal, ac ymdrech i fynd ymhellach ac yn gynt i ddarparu gwasanaeth gofal cymunedol integredig i Gymru.
- Gwella mynediad at wasanaethau ymarfer meddygol, deintyddiaeth, optometreg, a fferylliaeth.
- Gofal Brys a Gofal mewn Argyfwng.
- Gofal a gynlluniwyd ac adferiad, gan gynnwys y niferoedd sy'n aros am brofion diagnostig.
- Lleihau ôl-groniad cleifion sy'n aros yn eu llwybr cancer.
- Gwella mynediad at wasanaethau iechyd meddwl a llesiant, a hybu atal ynddynt, ar bob lefel, gan gynnwys Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed.

Mae'r fframwaith yn cynnwys yr angen i weithredu cyfres o Ddatganiadau Ansawdd sy'n nodi sut beth yw gwasanaethau clinigol da fel rhan o'r Fframwaith Clinigol

Cenedlaethol ac i helpu i gyflwyno'r Ddyletswydd Ansawdd. Yn ogystal, rhaid i ddulliau digidol, arloesi, technoleg a thrawsnewid fod yn sail i ddarparu'r gofal a'r gwasanaethau gorau posibl i gleifion, ochr yn ochr â gweithlu, llesiant a rheolaeth ariannol gadarn.

Rydym wedi buddsoddi mewn gwasanaethau gofal brys a gofal mewn argyfwng gyda £25 miliwn o gyllid cylchol, drwy Raglen y Chwe Nod ar gyfer Gofal Brys a Gofal mewn Argyfwng. Bydd canlyniadau yn cynnwys:

- Mwy o alwadau gofal sylfaenol y tu allan i oriau yn arwain at hunanofal neu ymateb wyneb yn wyneb heb fod angen mynd i Adran Achosion Brys.
- Cynyddu presenoldeb mewn canolfannau gofal sylfaenol brys bob mis, gan helpu i leihau'r pwysau ar Adrannau Achosion Brys.
- Rheoli mwy o gleifion 999 yn ddiogel dros y ffôn heb fod angen gofal ysbyty.
- Llai o deithiau ambiwlans i'r ysbyty o gymharu â chyn y pandemig.
- Llai o dderbyniadau brys i'r ysbyty o gymharu â chyn y pandemig.

Mae llawer o arian hefyd wedi cael ei ddarparu drwy Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol i helpu partneriaid Iechyd a Gofal Cymdeithasol i gydweithio'n agosach a datblygu chwe model cenedlaethol o ofal integredig a fydd yn cynnig gwasanaethau ataliol a di-dor i bobl yn y gymuned.

Mae'r adnoddau hyn yn cynnwys y Gronfa Integreiddio Rhanbarthol bum mlynedd a lanswyd yn 2022/23, gan ddarparu £144.7 miliwn y flwyddyn o gyllid refeniw i gefnogi trawsnewid a'r Gronfa Gyfalaf Integreiddio ac Ailgydbwyso werth £50 miliwn sydd newydd ei sefydlu. Y chwe model cenedlaethol o ofal integredig yw:

- **Cydllynu cymunedau ataliol** (cefnogi pobl yn eu cymunedau eu hunain drwy wasanaethau integredig mewn un man ynghyd â gweithgareddau fel presgripsiynu cymdeithasol a helpu pobl i gysylltu â'r gwasanaeth gofal a chymorth sy'n lleol iddyn nhw).
- **Gofal cymhleth yn nes at adref** (helpu pobl i gadw'n iach gartref ac atal yr angen i fynd i'r ysbyty, drwy ofal seiliedig ar le i'r rhai ag anghenion cymhleth).
- **Hybu iechyd a llesiant emosiynol da** (helpu pobl i gysylltu â gwasanaethau a chyfleoedd yn lleol drwy un pwynt mynediad di-dor i atal iechyd emosiynol gwael rhag gwaethygu i gyflwr iechyd meddwl a/neu iechyd corfforol mwy difrifol).
- **Cymorth therapiwtig i blant sy'n derbyn gofal a helpu teuluoedd i aros gyda'i gilydd** (gweithio gyda phlant, pobl ifanc a theuluoedd sy'n hysbys i wasanaethau gofal cymdeithasol i geisio atal teuluoedd rhag chwalu a gwella llesiant emosiynol ac ymddygiadol mwy tymor hir plant sy'n derbyn gofal).
- **Cartref o'r ysbyty** (helpu pobl i symud o'r ysbyty yn nes at y cartref, i'w cymuned, yn ddiogel ac yn gyflym gyda'r nod o atal y dadgyflyru niweidiol sy'n digwydd yn sgil cyfnodau estynedig diangen yn yr ysbyty. Rhan allweddol a chanolog yw rôl yr Aseswr Dibynadwy).
- **Atebion sy'n seiliedig ar lety** (helpu i ddatblygu cyfleusterau tai a phreswyl sy'n helpu pobl i gadw'n iach a byw'n annibynnol yn hirach).

Mae Fframwaith Canlyniadau cynhwysfawr wedi'i ddatblygu ar gyfer y Gronfa Integreiddio Rhanbarthol sy'n nodi'r canlyniadau lefel uchel sy'n canolbwyntio ar y person a'r rhai ar gyfer grwpiau poblogaeth blaenoriaeth ar gyfer pob un o'r modelau gofal integredig. Mae set o ddangosyddion a mesurau perfformiad lefel uchel, sy'n ystyried y fframweithiau a'r mesurau y mae Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol a phartneriaid eisoes yn eu casglu'n rheolaidd neu'n eu defnyddio, yn cael ei nodi yn y Fframwaith Canlyniadau. Mae proses fonitro ac adrodd gadarn sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau wedi'i sefydlu. Mae disgwyl i Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol ddarparu adroddiadau chwemisol ar gynnydd y gweithgareddau sy'n cael eu hariannu drwy'r Gronfa.

Byddwn hefyd yn parhau i fuddsoddi mewn dull o adfer sy'n seiliedig ar werth yn y tymor canolig, gan ganolbwyntio ar wella'r canlyniadau sy'n bwysig i gleifion; mae £19 miliwn wedi'i ddyrannu ar gyfer hyn yn 2023-24. Bydd y dyraniad hwn hefyd yn helpu i adfer y GIG, gyda phwyslais ar ddarparu ymyriadau gwerthfawr sy'n sicrhau gwell canlyniadau i gleifion ac yn cefnogi cynaliadwyedd gwasanaethau, ac yn lleihau'r amseroedd aros am driniaeth yn y tymor canolig. Bydd y buddsoddiad hwn yn rhoi mwy o bwyslais ar sicrhau canlyniadau sy'n bwysig i gleifion, a bydd yn ategu'r gwaith o weithredu cynlluniau sy'n cael eu datblygu ar hyn o bryd i ddelio â'r cleifion sy'n aros am driniaeth.

Mae cyflwyno'r Cyflog Byw Gwirioneddol i weithwyr gofal cymdeithasol yn ymrwymiad allweddol yn ein Rhaglen Lywodraethu gyda £70 miliwn o gyllid ar gael i'r awdurdodau lleol a'r byrddau iechyd ar gyfer 2023-24, i barhau i gyflawni ein hymrwymiad.

Bydd arian ar gael i gomisiynwyr o 1 Ebrill, a byddem yn gobeithio gweld pob gweithiwr yn cael y codiad i'r Cyflog Byw Gwirioneddol cyn gynted â phosibl ond cyn diwedd Mehefin 2023.

Mae'r cynnydd sylweddol yn setliad llywodraeth leol yn adlewyrchu ein hymrwymiad i ymateb i'r pwysau yr ydym yn eu gweld mewn gofal cymdeithasol. Mae'n darparu ar gyfer ein hamcangyfrifon cyfredol o gost y codiad i'r Cyflog Byw Gwirioneddol yn 2023-2024.

Cyflwynwyd Grant y Gweithlu Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2018-19 ac mae wedi cael ei ddarparu fel grant wedi'i neilltuo yn flynyddol i'r awdurdodau lleol. Yn 2023-24, mae'n £45 miliwn. Defnyddir y grant i gefnogi amrywiaeth o ymyriadau sy'n gysylltiedig â'r gweithlu yn yr awdurdodau lleol megis gwasanaethau plant, heriau staffio, gwasanaethau i bobl hŷn a gofal dementia.

Fis Gorffennaf 2022, cyhoeddwyd y Datganiad Ansawdd ar gyfer Iechyd Menywod a Merched. Dyma oedd y cam cyntaf tuag at drawsnewid y gofal y mae menywod yn ei gael yng Nghymru. Mae'r datganiad ansawdd yn nodi'r hyn y disgwylir i'r GIG ei ddarparu i sicrhau gwasanaethau iechyd o ansawdd da i gefnogi menywod a merched drwy gydol eu bywydau.

Fis Rhagfyr 2022, cyhoeddodd y GIG y cam darganfod o Gynllun Iechyd Menywod y GIG a ddatblygwyd gyda chyfraniad sylweddol gan fenywod yng Nghymru. Mae adroddiad y cam darganfod yn nodi cyflwr y genedl o ran iechyd menywod yng

Nghymru, gan gyfuno adolygiad o'r dystiolaeth sy'n ymwneud ag iechyd menywod â lleisiau menywod a merched yng Nghymru. Ar ôl ymgynghori â mwy na 3,800 o fenywod, mae'r adroddiad hwn yn ceisio gosod y sylfeini ar gyfer datblygu Cynllun Iechyd Menywod i Gymru.

Cyhoeddi'r cam cyntaf o'r Cynllun Iechyd Menywod yw dechrau sgwrs a chyfamod â menywod. Mae rhwydwaith iechyd menywod yn yr arfaeth o fewn Gweithrediaeth y GIG a fydd yn gyfrifol am ddatblygu'r cynllun iechyd menywod i'w roi ar waith yn ystod y 10 mlynedd nesaf. Bydd y cynllun hwn yn mabwysiadu dull 'Cymru Iachach' o gydgyhyrchu ac yn dangos ymrwymiad clir i'r Cynllun Iechyd Menywod gael ei arwain gan leisiau menywod a merched yng Nghymru.

Fel rhan o'r Datganiad Ansawdd ar gyfer Iechyd Menywod a Merched, dyma'r ymrwymadau ariannol angenrheidiol i ddatblygu a chynnal y gwasanaethau presennol:

- Parhau i ariannu nyrsys endometriosis a chydlynwyr iechyd y pelfis ym mhob bwrdd iechyd (£1 miliwn);
- Cytuno ar gyllid trawsnewid i barhau i gefnogi'r ymgyrch Mislif Fi ar gyfer 2023/2024 (£194,000);
- Ymrwymiad i gefnogi ymchwil dulliau ansoddol a chymysg ar bynciau allweddol sy'n cefnogi anghenion menywod a merched (£1 miliwn);
- Datblygu Bwrdd Pontio Iechyd Menywod i hwyluso'r gwaith o greu'r Rhwydwaith Iechyd Menywod a datblygu a chyflawni Cynllun Iechyd Menywod 10 Mlynedd GIG Cymru (£150,000).

Argymhelliad 24. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal asesiad o'r cyllid y mae wedi'i ddyrannu i wella effeithlonrwydd yn y GIG gyda'r bwriad o leihau pwysau yn y tymor hir.

Derbyn mewn Egwyddor

Mae dyraniadau cyllid i fynd i'r afael ag effeithlonrwydd yn cael eu darparu i gefnogi meysydd menter a fydd yn anelu at fynd i'r afael â ffyrdd newydd o weithio a'u treialu tra'n pwysleisio'r gwerth sy'n cael ei ychwanegu fel ysgogwr allweddol ar gyfer y canlyniad iechyd a gofal cymdeithasol.

Yn benodol, ar ben y cyllid refeniw cylchol o £170 miliwn ar gyfer adferiad y GIG mae cronfa drawsnewid gylchol o £15 miliwn i gefnogi prosiectau trawsnewid lleol a chenedlaethol. Mae'n anelu at brofi a darparu gwasanaethau'n wahanol ar gyfer model mwy cynaliadwy yn y dyfodol. Rhoddir canllawiau mai dim ond hyd at dair blynedd (a adolygir bob blwyddyn fel isafswm) y darperir yr arian ychwanegol gyda'r disgwyl y bydd y bwrdd iechyd yn cymryd drosodd y cyllid o'r arbedion a wneir o'r prosiect (prawf o gysyniad).

Disgwylir i sefydliadau'r GIG sicrhau effeithlonrwydd o 2 y cant o leiaf y flwyddyn nesaf, a disgwylir i hyn gael ei adlewyrchu yn eu cynlluniau sydd i fod i gael eu cyflwyno ym mis Mawrth.

Argymhelliad 25. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybodaeth i ddangos sut y mae'r dyraniadau ar gyfer 2023-24:

- yn lleddfu pwysau staffio ar unwaith ar draws y sectorau iechyd, gofal cymdeithasol a llywodraeth leol; a
- yn sicrhau gwelliannau i'r materion recriwtio a chadw a wynebwr yn y meysydd hynny.

Derbyn

Bydd awdurdodau lleol a byrddau iechyd Cymru yn cael yr amcangyfrif o £70 miliwn i roi'r codiad o £10.90 yr awr yn y Cyflog Byw Gwirioneddol ar waith gyda gweithwyr ar eu hennill erbyn mis Mehefin 2023. Mae'r cynnydd sylweddol yn setliad llywodraeth leol yn adlewyrchu ein hymrwymiad i ymateb i'r pwysau yr ydym yn eu gweld mewn gofal cymdeithasol. Bydd y Cyflog Byw Gwirioneddol yn sicrhau cynnydd sylweddol mewn tâl i lawer o weithwyr ac yn gwneud gwaith gofal cymdeithasol yn fwy deniadol. Dylai'r codiad pellach hwn helpu hefyd i gefnogi recriwtio a chadw staff ar gyfer y sector gofal cymdeithasol. Rydym wrthi hefyd yn comisiynu gwerthusiad annibynnol i archwilio effeithiau a llwyddiant y gwaith gweithredu. Bydd yr ymchwil hon yn ein helpu i ddysgu a gwneud gwelliannau i'r ffyrdd y mae'r gwaith cyflwyno wedi'i gymhwysu ac i weithio mewn partneriaeth i ddatblygu a gwella prosesau.

Rydym yn gwybod y gwahaniaeth y gall y Cyflog Byw Gwirioneddol ei wneud i weithwyr ar gyflogau isel, ond nid ydym yn disgwyl i'r Cyflog Byw Gwirioneddol ddatrys holl broblemau gweithlu'r sector. Er hynny, rydym yn credu ei fod yn gam cyntaf hanfodol ac yn fan cychwyn pwysig ar gyfer gwell amodau gwaith mewn gofal cymdeithasol. Rydym yn parhau i weithio'n agos iawn gyda'r Fforwm Gwaith Teg Gofal Cymdeithasol i edrych ar ragor o ffyrdd o wella telerau ac amodau gweithwyr gofal cymdeithasol ymhellach. Mae hyn yn cynnwys ymchwilio i gyfleoedd i wella tâl salwch a datblygu Fframwaith Tâl a Chynnydd.

Mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi cytuno ar y lefelau uchaf erioed o fuddsoddiad mewn hyfforddiant ac addysg ar gyfer GIG Cymru – cyllid o £281 miliwn yn 2023-24. Dyma fydd y nawfed flwyddyn yn olynol y bydd cyllid yn cynyddu, gan ddarparu'r nifer uchaf erioed o leoedd hyfforddi yng Nghymru a chyfrannu at gynaliadwyedd gofal iechyd yn y dyfodol.

Byddwn yn parhau i ddarparu £7 miliwn tuag at ein hymrwymiad i sefydlu ysgol feddygol newydd yng Ngogledd Cymru. Bydd yr ysgol feddygol newydd yn sicrhau ein bod yn dosbarthu cyfleoedd hyfforddi ac yn darparu gweithwyr gofal iechyd proffesiynol hyfforddedig ledled Cymru.

Mae strategaeth y gweithlu a gyhoeddwyd gan AaGIC a Gofal Cymdeithasol Cymru yn amlinellu ein gweledigaeth a'n camau gweithredu hirdymor ar gyfer y gweithlu iechyd a gofal cymdeithasol. Rydym hefyd wedi datblygu cynllun tymor byrrach ar gyfer y gweithlu i helpu gyda'r pwysau presennol ar ein gweithlu. Cyhoeddwyd y Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer y Gweithlu ar 31 Ionawr.

Ochr yn ochr â buddsoddiad ychwanegol i gynyddu ein cyflenwad cartref o nyrsys a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol eraill, rydym hefyd yn recriwtio nyrsys

rhyngwladol i gau'r bwlch swyddi gwag yn y tymor byr a'r tymor canolig. Cafodd dros 400 o nyrsys rhyngwladol eu recriwtio y llynedd drwy gam cyntaf rhaglen genedlaethol ac mae cynlluniau'n cael eu datblygu ar gyfer recriwtio rhyngwladol pellach yn y cam nesaf.

Cyflwynwyd Grant y Gweithlu Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2018-19 ac mae wedi cael ei ddarparu fel grant wedi'i neilltuo yn flynyddol i'r awdurdodau lleol. Yn 2023-24, mae'n £45 miliwn. Defnyddir y grant i gefnogi amrywiaeth o ymyriadau sy'n gysylltiedig â'r gweithlu yn yr awdurdodau lleol megis gwasanaethau plant, heriau staffio, gwasanaethau i bobl hŷn a gofal dementia. Nid yw'r meini prawf ar gyfer Grant y Gweithlu Gwasanaethau Cymdeithasol 2023-24 wedi'u pennu eto, ond mae'r adborth ar y defnydd o'r grant 2022-23 yn dangos sut y mae'r cyllid wedi'i ddefnyddio i wella gweithwyr gofal cymdeithasol i dalu a chefnogi recriwtio a chadw staff.

Er mwyn cefnogi'r gwaith o ddatblygu gweithlu cymwys, rydym yn darparu dros £1.4 miliwn yn 2023-24 i wella'r pecyn cymorth ariannol ar gyfer y radd Gwaith Cymdeithasol, ac yn parhau â'r cynnydd yn y bwrsari ar gyfer myfyrwyr newydd sy'n dechrau yn 2022 a chynnydd ar gyfer myfyrwyr presennol. Rydym wedi ariannu cynnydd o 50% i'r bwrsari israddedig a 90% am y bwrsari ôl-raddedig.

Rydym yn darparu cyllid o £7.1 miliwn i'r sector drwy grant Rhaglen Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cymru, a weinyddir gan Gofal Cymdeithasol Cymru drwy'r awdurdodau lleol. Mae'r grant yn parhau i helpu i ariannu ystod o raglenni gwaith, gan gynnwys dysgu, datblygu a chymwysterau.

Bydd yr ymgyrch hysbysebu ar gyfer Wythnos Brentisiaethau ym mis Chwefror 2024 yn anelu at gynyddu recriwtio prentisiaethau gofal cymdeithasol. Mae ymgyrch sefydledig Llywodraeth Cymru sef Dewis Doeth yn rhoi ffocws ar brentisiaethau gofal cymdeithasol ac mae Gofal Cymdeithasol Cymru yn cynnal ymgyrch ar wahân ochr yn ochr â'r ymgyrch honno. Mae hyn yn hybu ymwybyddiaeth o'r sector gofal cymdeithasol i geiswyr gwaith.

Argymhelliad 26. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi:

- **diweddariad ar y defnydd o staff asiantaeth a locwm gan y GIG, gan gynnwys gwybodaeth am y mesurau y bydd yn eu mabwysiadu er mwyn lleihau'r ddibyniaeth arnynt ac effaith ddisgwyliedig y camau gweithredu ar wariant; a**
- **manylion y camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â lwfans blynyddol y dreth pensiwn o gofio ei effaith sylweddol ar weithlu'r GIG.**

Derbyn

Mae'r gwariant ar staff Asiantaeth wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf. Mae'r gost hon wedi cyflymu yn ystod y pandemig ac wrth inni adfer gwasanaethau dewisol.

Ochr yn ochr â gwaith i manteisio i'r eithaf ar y defnydd o'n Gweithlu GIG craidd, mae gwaith ar y gweill i ddeall, lliniaru a mynd i'r afael â'r ddibyniaeth gynyddol ar y

gweithlu staff asiantaeth a gweithwyr locwm. Er y deallir bod y pwysau ar weithlu a gwasanaethau craidd y GIG dros y blynyddoedd diwethaf wedi golygu bod angen yr adnodd hyblyg ac ychwanegol hwn, cymerir camau eleni, yn unol â chynllun gweithredu ehangach ar gyfer gweithlu'r GIG, i ganolbwyntio ar weithlu mwy cynaliadwy yn y GIG yng Nghymru. Caiff y gwaith hwn ei ddatblygu a'i gyflawni mewn partneriaeth â'r Undebau Llafur a Chyflogwyr y GIG.

Nid yw'r cynnydd yng ngwariant y GIG ar y gweithlu staff asiantaeth dros y blynyddoedd diwethaf yn gynaliadwy yn y tymor hwy. Yn hytrach, mae angen cyfeirio buddsoddiad at gynyddu a defnyddio gweithlu craidd a gyflogir yn uniongyrchol gan y GIG yng Nghymru yn effeithiol. Bydd hyn yn gofyn am gydbwysedd gofalus rhwng sicrhau digon o gapasiti i ddarparu gwasanaethau diogel ac effeithiol, tra bo camau gweithredu ar y gweill sy'n darparu gweithlu cynaliadwy a gwerth am arian yn y tymor hwy.

Nid yw trethu pensiynau **wedi'i ddatganoli** i Lywodraeth Cymru a rhaid i Lywodraeth y DU fynd i'r afael ag ef. O gofio'r effaith y mae trethu pensiynau'n ei chael ar weithlu'r GIG yng Nghymru, mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ynghyd â'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol wedi ysgrifennu at Lywodraeth y DU ar y mater hwn nifer o weithiau yn ei hannog i ddod o hyd i ateb parhaol. Yn y cyfamser, mae cyflogwyr GIG Cymru wedi cyhoeddi canllawiau i sefydliadau'r GIG yn eu hatgoffa o hyblygrwydd pensiwn presennol y GIG.

Argymhelliad 27. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Gweinidog yn rhoi diweddariad ar y gwaith sy'n cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru ar gyflwyno ardoll gofal cymdeithasol i gyllido cost gynyddol y ddarpariaeth gofal cymdeithasol ac i leddfu'r pwysau ar y gweithlu.

Derbyn

Yn dilyn penderfyniad Llywodraeth y DU i wrthdroi'r cynnydd mewn cyfraniadau Yswiriant Gwladol sydd wedi'u targedu'n benodol ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol, mae Llywodraeth Cymru'n ystyried unwaith eto sut y gellid sicrhau cyllid ychwanegol i gefnogi costau gofal cymdeithasol yn y dyfodol mewn ffordd gynaliadwy a bydd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar yr adeg briodol. Caiff y gwaith ei lywio gan yr adroddiad diweddar a gyhoeddwyd gan y Grŵp Arbenigol 'Tuag at Wasanaeth Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Gymru', a wnaeth rai argymhellion penodol yn y maes hwn gan gynnwys cynnal 'sgwrs genedlaethol' dryloyw a gonest am y cyllid y mae ei angen i ddarparu Gwasanaeth Gofal a Chymorth Cenedlaethol.

Argymhelliad 28. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda sefydliadau'r sector cyhoeddus i lunio cynllun cynhwysfawr, tymor hir ar gyfer y gweithlu gwasanaethau cyhoeddus ac yn rhoi diweddariad ar ei ddatblygu.

Derbyn mewn Egwyddor

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu diddordeb y Pwyllgor mewn gweithlu effeithiol a chynhyrchiol yn y sector cyhoeddus yng Nghymru ac yn cytuno bod

cynyddu ein gallu a rennir wrth gynllunio'r gweithlu yn hwylusydd pwysig ym maes effeithlonrwydd gwasanaethau cyhoeddus.

Mae gwasanaeth sifil Llywodraeth Cymru wrthi'n datblygu cynllun strategol i'r gweithlu fel rhan o LIC 2025: ein cynllun gweithredu ar gyfer newid a gwella'r sefydliad dros y tair blynedd nesaf fel y gallwn gefnogi'r Gweinidogion yn effeithiol a chyflawni dros Gymru mewn cyd-destun ariannol a byd-eang fwyfwy heriol.

Bydd hyn yn cwmpasu cynllun galluoedd newydd i'r sefydliad fynd i'r afael â bylchau allweddol o ran sgiliau ac anghenion datblygu, yn ogystal â chynllun darparu adnoddau fforddiadwy, ein cynllun gweithredu amrywiaeth a chynhwysiant a'r camau y byddwn yn eu cymryd i gyflawni ein hymrwymiad i fod yn sefydliad dwyieithog.

Mae gan rannau eraill o'r sector cyhoeddus gynlluniau hirdymor i'r gweithlu ar waith sy'n canolbwyntio ar eu hanghenion a'u heriau penodol i'r gweithlu. Mae'n debygol y bydd gan rai sefydliadau'r sector cyhoeddus lefel fwy amrywiol o aeddfedrwydd o ran cynllunio'r gweithlu yn strategol. Er enghraifft, mae gan GIG Cymru strategaeth gweithlu 10 mlynedd sy'n canolbwyntio ar ddatblygu cynlluniau manwl i'r gweithlu.

Mae nifer o grwpiau partneriaeth a sianeli eisoes ar waith lle mae materion sy'n ymwneud â'r gweithlu, gan gynnwys cynllunio'r gweithlu, yn cael eu trafod a dysgu'n cael ei gyfnewid. Mae'r rhain yn cynnwys Cyngor Partneriaeth y Gweithlu, sy'n strwythur partneriaeth gymdeithasol teirochrog o'r undebau llafur, cyflogwyr a Llywodraeth Cymru sy'n cwmpasu'r gwasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru a'r fforwm ar gyfer materion traws-gyhoeddus y gweithlu. Yn ogystal, mae Fforwm yr Arweinwyr Cyhoeddus yn dod â Phrif Weithredwyr prif gyrff gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru at ei gilydd.

Byddwn yn defnyddio cyfarfod o Fforwm yr Arweinwyr Cyhoeddus yn y dyfodol i drafod argymhelliad y Pwyllgor, i asesu aeddfedrwydd cynllunio'r gweithlu ar draws sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus ac i ystyried y camau y gallai fod eu hangen ar gyfer ymagwedd fwy integredig ar draws Cymru. Byddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor yn dilyn y drafodaeth hon.